

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.пс.н Людмил Кръстев
на дисертация за придобиване на
образователно-научната степен „доктор”, на тема:
Влияние на мотивацията върху удовлетвореността от заниманията със
спорт при различни групи състезатели
Докторант: ИВЕТА ДИМИТРОВА МИЦОВА

1. Уводни бележки

Дисертационният труд е разработен в ЮЗУ „Неофит Рилски“, Педагогически факултет, Катедра по физическо възпитание и спорт, докторска програма „Теория и методика на физическото възпитание и спортната тренировка”, направление 1.3. Педагогика на обучението по..., под научното ръководство на доц. д-р Галина Домусчиева - Роглева. Разработката е разгърната върху обем от 179 страници, като са използвани голям брой литературни източници, включващи както български автори, така и в по голямата си част автори, публикували на английски език. Прегледът на цитираните източници дава основание да се констатира, че в хронологичен аспект може да се проследи развитието на изследваната проблематика, но същевременно подсказва широката осведоменост на докторантката и сериозния преглед на световната литература, посветена на разглеждания проблем.

В съдържателно отношение работата е структурирана в три основни глави. Като самостоятелни части са конструирани обобщение на резултатите, заключение, изводи, препоръки и приноси моменти на дисертационния труд. В теоретичната част на дисертацията са представени понятие за мотивация, мотивация за занимание със спорт, мотивационно самоопределение, целева ориентация, мотивационен климат, дългосрочна мотивация, психично благополучие, удовлетвореност от спортната дейност. Интерес представляват разсъжденията за ползите от заниманията със спорт които според докторантката се откриват в няколко основни критериални области: самопознание, жизнен опит, физическо и психическо здраве, обществено признание, социални контакти, удовлетвореност, вътрешна хармония и личностно самоусъвършенстване.

Във втора глава - цел, задачи, обект, предмет, изследвани лица, методика се извежда работна хипотеза която гласи, че различните мотивационни конструкти оказват влияние върху психичното благополучие и удовлетвореността от заниманията със спорт при различни групи

състезатели. Незнайно защо целта е поставена след работната хипотеза и е насочена към разкриване на взаимовръзките и взаимозависимостите между различните мотивационни конструкти, удовлетвореността от занимания със спорт и психичното благополучие при изследваните състезатели диференцирани по пол, възраст, вид практикуван спорт, спортен стаж, класиране и участие в различен ранг състезания.

Докторантката си поставя за решаване три основни задачи, които в общи линии отговарят на целта на изследването, а именно:

- да се разкрият специфичните особености в проявите на мотивацията за занимания със спорт, целевата ориентация, мотивационния климат, мотивационното самоопределение, дългосрочната мотивация, психичното благополучие и удовлетвореността от спортната дейност;

- да се анализират взаимовръзките и взаимозависимостите на проучваните променливи при изследваните лица;

- да се разкрие влиянието на изследваните мотивационни конструкти върху удовлетвореността и психичното благополучие при различните групи състезатели.

В използваната методика са включени: Въпросник за изследване на мотивите за занимание със спорт (Participation Motivation Questionnaire - PMQ), Въпросник за измерване на целевата ориентация към задачата и към егото в спорта (Task and Ego Orientation in Sport Questionnaire TEOSQ), Въпросник за изследване на възприетия мотивационен климат- (Perceived Motivational Climate in Sport Questionnaire-2 (PMCSQ-2), адаптирани за български условия от Домусчиева-Роглева. Спортно мотивационна скала (SMS), адаптираната българска версия на Муховски (2004). Тест за изследване на дългосрочната мотивация (Радославова, Величков, 2005), Индекс за благополучие (WHO-5, Well-being Index) – за оценка на субективното психическо благополучие, версия 1999, Методика за изследване на удовлетвореността на спортиста (Athlete Satisfaction Questionnaire - ASQ (Riemer, Chelladurai, 1998)

Получените резултати от проведеното психологично изследване, както и резултатите от извършената статистическа обработка са представени в таблици и графики (фигури), които онагледяват добре свършената работа и получените данни.

2. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем в научен и научно-приложен аспект

Още в уводната част Ивета Мицова успява да подготви читателя, че ще бъде приложен интересен подход при изследването на ролята и влиянието на мотивацията върху удовлетвореността от заниманията със спорт при различни групи състезатели. Докторантката си задава въпроса кои теми, свързани с мотивацията и удовлетвореността от спорта са водещи днес и дали те са предпоставка, да се проучи по емпиричен път, как и доколко мотивацията оказва влияние върху удовлетвореността от спорта при различни групи състезатели.

С помощта на критичен анализ и сравняване на резултатите от проведените изследвания на различни автори се доказват функционалните възможности на различните подходи за проследяване на отделни аспекти от разглежданата проблематика, защото в научната литература се срещат различни разбирания както за мотивацията, така и за нейното специфично влияние върху спорта и удовлетвореността от спортни занимания.

Според мен е отделено твърде много място на „един от най-проучваните аспекти на удовлетвореността в спортен контекст“, а именно връзката ѝ с оценката на тялото (с. 50). Докторантката твърди, че „удовлетвореността от тялото се асоциира с физическото и глобалното самочувствие и обикновено се свързва с покриването на определени лични стандарт, социални норми и очаквания“. Прави се изводът, че удовлетвореността и неудовлетвореността от тялото могат да бъдат разглеждани като фактор за ангажираността с физически упражнения и спорт. Вероятно този подробен анализ е необходим, за да се въведе читателят в сложния свят на човешката мотивация и да се насочи след това към специфичната област на удовлетвореността от спорта, нагласите към спортна подготовка разграничаването на различни групи състезатели..

3. Степен на познаване състоянието на изследваната проблематика и творческа интерпретация на научните концепции

Докторантката Ивета Мицова коректно представя теоретичните и емпиричните постижения в изследваната от нея сфера и уместно отразява своето отношение към представените от нея теоретични концепции и модели за мотивацията и към проведените психологически изследвания, като провокира читателя със своето критично отношение към цитираните автори. Тази част от дисертацията е добре структурирана и в синтезиран обзор проследява в теоретичен план идеите за мотивацията, нейната роля и

значение в спортната дейност, нагласите в поведението на спортиста и възможностите за влияние върху удовлетвореността от спортни занимания..

Без съмнение в тази част от дисертационния труд Ивета Мицова разкрива задълбочени теоретични познания и наличие на формирани умения за критично мислене и добра изследователска работа. След всяка цитирана мисъл, тя извежда свои изводи, или прави обобщение и по този начин заявява своето отношение към разглежданата проблематика.

4. Съответствие на избраните методики за изследване с поставената цел и задачи на дисертационния труд и посочените приноси моменти

За разкриване съдържанието на този критерий е необходимо анализът да започне чрез структурните елементи на втора глава „Цел, задачи, обект, предмет, изследвани лица, методика“ където основната цел отразява заложените в темата научни проблеми. В теоретичната постановка и изследователския модел се обосновава твърдението, че различните мотивационни конструкти оказват влияние върху психичното благополучие и удовлетвореността от заниманията със спорт при различни групи състезатели. Докторантката изхожда от предпоставката, че целта на нейното изследване е да се разкрият взаимовръзките и взаимозависимостите между различните мотивационни конструкти, удовлетвореността от занимания със спорт и психичното благополучие при изследваните състезатели диференцирани по пол, възраст, вид практикуван спорт, спортен стаж, класиране и участие в различен ранг състезания. Много умело въз основа на предходния изследователски опит се поставя изискването да се провери потенциалът на демографските характеристики на личността, да се диференцират различия в по-общите и по-специфичните прояви на мотивацията и нейното влияние върху удовлетвореността на спортистите.

Задачите са разделени на организационни и изследователски, с цел проверката на издигнатите хипотези. Представени са 3 хипотези, които са формулирани много точно и ясно и моето мнение е, че те показват умението на докторантка да борава отлично с точните понятия в тази сфера.

В този план, използваният методически инструментариум удовлетворява изискванията на поставената цел и заложените работни хипотези. Използваният методически инструментариум, се състои от въпросници, отразяващи мотивацията и нейното влияние върху спортистите, удовлетворението им от спортните занимания, както и демографски данни на респондентите. Без съмнение използваните

въпросници могат да се определят като много добро попадение на докторантката, като тяхното адаптиране за наши условия е съществена предпоставка за тяхната валидност и надеждност.

При обработката на данните са използвани напълно подходящи статистически методи и анализи. За описание на извадката дескриптивна статистика, вариационен анализ на честотните разпределения. За сравняване на експерименталните данни между отделните групи изследвани лица е използван критерия Mann-Whitney (за две извадки) и Kruskal-Wallis H test (за повече от две групи изследвани лица), както и за установяването на диференциращо влияние на демографските променливи. За разкриване и анализиране на връзките и взаимозависимостите между изследваните променливи се прилага корелационен анализ (критерий на Spearman). Изброявам подробно всички използвани статистически методи, за да стане ясно колко точно и прецизно е направена обработката на получените данни.

5. Обсъждане и анализиране на получените резултати от проведеното изследване и проверката на издигнатите хипотези.

Докторантката е насочила своето внимание към установяване на съществуващите различия в компонентите на мотивацията за занимание със спорт, целевата ориентация, мотивационния климат, мотивационното самоопределение, дългосрочната мотивация, психичното благополучие и удовлетвореността от спортната дейност при различни групи състезатели, които са детерминирани от пола, възрастта, вида спорт, спортния стаж, класирането и участието в различни по ранг състезания. Резултатите от сравнителния анализ между групите изследвани лица доказват, че при спортистите, разделени според вида практикуван спорт, се наблюдават статистически значими разлики по всички изследвани психологически конструкти. В проведеното от докторантката изследване се установява, че водещите мотиви за занимания със спорт при изследваните лица са подредени по следния начин: на първо място е усвояване и усъвършенстване на умения, следвани от фитнес ориентация, емоции и предизвикателства, работа в екип, афилиация, постижения и достигане на статус, изразходване на енергия. Сравнителният анализ разкрива статистически значими различия при изследваните лица, диференцирани по възраст, по отношение на факторите тренировка/инструкции, отборно представяне и индивидуално представяне.

Точно тук проличават отличните умения на докторантката и нейните възможности както да анализира и обобщава, така и да използва необходимите психологически знания които несъмнено притежава, за да представи най-важното и съществено от богатия фактически материал с който разполага. Не искам да крия своето удовлетворение от прецизно направената статистическа обработка на данните от изследването и тяхното представяне във възможно най-ясен и лесен за читателя вид.

Допадат ми заключенията на докторантката за множеството корелационни зависимости между изследваните показатели, които подробно са описани в трета глава на настоящия дисертационен труд. Доказва се, че с най-много корелационни зависимости от четирите субскали на удовлетвореността е субскалата тренировки и инструкции, а след това се нарежда субскалата удовлетвореност от персоналното отношение на треньора към спортиста, докато на трето място по брой корелационни зависимости може да се постави удовлетвореността от отборното представяне.

Направените изводи, обобщения и приноси моменти от дисертационната разработка са представени стегнато и ясно, с присъщата на докторантката прецизност, която се наблюдава в цялото научно изследване. Потвърждаването на издигнатите хипотези е обосновано много добре и са установени специфични различия между групите изследвани лица, обособени по пол, възраст, вид практикуван спорт, спортен стаж, класиране и участие в различни по ранг състезания по отношение на мотивите за занимания със спорт, целевата ориентация, мотивационния климат, мотивационното самоопределение, дългосрочната мотивация, психичното благополучие и удовлетвореността от спортната дейност. Обоснован е изводът, че профилът на изследваните спортисти като цяло се характеризира със следните специфики: водещите мотиви за занимания със спорт са усвояването и усъвършенстването на умения; преобладава целевата ориентация към задачата; водещ мотивационен климат е възприетият мотивационен климат, ориентиран към майсторство; по отношение на мотивационното самоопределение се установи, че водеща е вътрешна мотивация за познание; установени бяха високи стойности на дългосрочна мотивация и психично благополучие; водещ фактор на удовлетвореността от спортната дейност е тренировката и инструкциите.

Авторефератът отразява напълно съдържанието, теоретичната част, целта, задачите, хипотезите, методиката, анализът на получените резултати, изводите и приносите на дисертационния труд.

Заключение:

Без да изброявам всички достойнства на извършеното проучване, получените изводи и обобщения, които правят впечатление и имат несъмнена практическа стойност, ще се огранича да изразя своето положително отношение от дисертацията на Ивета Мицова. Затова ще си позволя да предложа на научното жури да даде висока оценка на рецензирания от мен дисертационен труд и да присъди на Ивета Мицова образователната и научна степен доктор.

Дата: 24.02.2020

Рецензент:
/проф. д.пс.н. Л. Кръстев/